

Gemeente van Christus,

Als we dit gedeelte uit Prediker vanmorgen lezen, horen we twee verschillende thema's, treffen we twee stemmingen aan, misschien puzzelt het ons ook, hoe kan dat samengaan in 1 bijbelgedeelte? Enerzijds spreekt Prediker over de dood, anderzijds heeft hij het over genieten. Dat zijn toch best twee verschillende dingen, ja we weten ook dat het in ons leven er beide is, de realiteit van de dood en ook dat je momenten hebt dat je geniet van het leven maar zo in 1 adem achter elkaar genoemd, kan dat wel? Of je nu een trouwdienst of een rouwdienst hebt, dat rijmt wel op elkaar maar dat zijn toch twee verschillende dingen?

Voor Prediker is wel een samenhang tussen deze twee thema's, gaan we nog zien.

Laten we maar met het sombere deel beginnen. "Een en hetzelfde overkomt allen als alle anderen" zegt hij, vs. 2. En dat is de dood. En levenden lijken een voordeel boven de doden te hebben want "wie nog bij de levenden mag behoren" heeft hoop. "Een levende hond is namelijk beter dan een dode leeuw". En een hond werd als lager gezien dan een leeuw maar goed als hij leeft is dat toch weer beter dan een dode leeuw.

Maar wat is dan het voordeel van de levenden, van die hoop, nou zegt hij [5]: "Want de levenden weten dat zij sterven zullen, maar de doden weten helemaal niets". Nou wat een geweldig voordeel. Dat is het cynisme dat je vaker bij Prediker tegenkomt. En zij weten dat ze dood gaan maar dat is dus eigenlijk helemaal geen voordeel.

En dood is voor Prediker ook dood. Er is geen toekomstverwachting bij hem op leven na de dood. En dat is niet alleen bij Prediker zo, dat is de hoofdlijn van het Oude Testament. En misschien vinden we dat ingewikkeld om te horen maar het is niet anders. Er zijn slechts enkele bijbelteksten die opening bieden naar een geloof op leven na de dood. Geheel anders is dat in het Nieuwe Testament. Waar de hoop die we mogen hebben wel anders is dan alleen dat we nog weten dat we zullen sterven en de doden dat niet meer weten.

We gaan allemaal dood vroeg of laat. En misschien herkennen wij ons soms wel in die cynische toonzetting van Prediker. Dat je daarover nadenkt. Dat het op je afkomt. Als iemand te maken krijgt met ziekte en je weet dat niet meer zult genezen ik ga dood maar ook als je jonger bent kan het je aanvliegen. Ja we gaan toch dood, wat heeft het voor zin, het leven.

En ik denk dat Prediker zo als vaker aangegeven in de preken die ik daarover heb gehouden, ons helpt om die stem ook ruimte te geven. Ja weten dat het nieuwtestamentisch alles ligt, gelukkig maar dat is niet altijd onze *ervaring*, onze *stemming*, misschien zelfs niet altijd ons geloof. Dat we niet door de dood heen kunnen of durven kijken maar dat het cynisme of de neerslachtigheid ons overvalt. We gaan naar de doden zoals Prediker het ook zo fatalistisch zegt aan het slot van vs. 3. Dat is dan ons lot, dat is dan onze toekomst.

Ik denk dat het goed is dat we die stemmen bij *elkaar* ook ruimte geven. Dat we ook de ruimte en veiligheid voelen om die stem te laten horen in een bijbelkring of een geloofsgesprek. De bijdrage van het boek Prediker zie ik ook daarin om die stemmen in ons hart die we kunnen hebben, die niet zo gelovig klinken ook te mogen hebben en delen.

Prediker zegt ook over de doden dat zij geen loon meer hebben. En dat geldt voor alle doden. De dood is de grote gelijkmaker is een bekende uitspraak en dat zie je bij Prediker terug. Het maakt niet uit wat je gedaan hebt in je leven, vs. 2 “de rechtvaardige en de goddeloze, de goede en reine en de onreine, wie offert en wie niet offert, wie goed is vergaat het net als de zondaar, wie zweert net als wie bevreesd is een eed af te leggen”. En in vs. 6: “Ook hun liefde, hun haat, ook hun afgunst vergaat” het maakt het niet uit wat het geweest is, het doet er niet meer toe.

Dat is wel een revolutionaire gedachte, ook voor het OT als hij zegt dat ook hun nagedachtenis is vergeten, veelal wordt gezegd dat van de rechtvaardige zijn nagedachtenis niet vergeten wordt. Maar Prediker ziet dat niet om zich heen. Maar dit is natuurlijk ook heel anders dan we lezen in het NT waar het wel degelijk uitmaakt hoe je geleefd hebt en er ook loon is, de beloning van het eeuwig leven.

Ook hiervoor geldt dat wij misschien ook wel eens kunnen denken ja loont het doen van het goede en wordt het kwaad een keer gestraft, vorig keer ging het daarover vanuit hoofdstuk 7 waar Prediker zegt: Er is een rechtvaardige die omkomt in zijn rechtvaardigheid, en anderzijds is er een goddeloze die bij al zijn slechtheid zijn dagen verlengt.

En hier lezen we dus dat voor Prediker ook de *dood* dit ongemak niet oplost.

Na dit sombere gedeelte volgt zoals gezegd een minder somber gedeelte.

•

“Ga uw weg, eet uw brood met blijdschap”, geniet van het leven [vs 9].

Geniet van het leven want het duurt nog maar even” een regel uit het liedje van Rene Schuurmans “Laat de zon in je hart” uit 2007. Maar dat is precies Prediker, geniet van het leven want het duurt maar even. Dat is ook precies de samenhang van die twee thema’s in dit bijbelgedeelte. In het licht van die dood waar we onherroepelijk naar toe gaan, geniet van het leven nu het nog kan. Het is precies dat waar Paulus later tegen ingaat als hij schrijft in 1 Kor. 15:32 “Want als de doden toch niet worden opgewekt, kunnen we maar beter zeggen: “Laten we eten en drinken, want morgen sterven we” Dat is dus eigenlijk ook het standpunt van Prediker dat Paulus die weet van de opstanding van de doden juist verwerpt.

We vinden deze gedachte terug in veel hedendaagse liedjes. Ik haalde er al 1 aan, iemand wees me op het liedje “de Leven” van de Nederlandse rapper Sef [voor wie dat wat zegt] uit 2011 waarin regelmatig terugkomt:

Dit is de leven
En ik weet dat dit de leven is
En ik weet niet of het nog lang duurt
Maar zolang het er nog even is
Geniet ik ervan, elke dag

En in dit liedje komt van alles langs want dan dat leven en dat genieten dan inhoudt. ‘Soms balen’, “soms verdriet”, maar ook “soms high, stomdronken” en nog veel dingen meer.

Wat is genieten volgens *Prediker*? Nou daar zegt hij dus concreet dingen over, “ga uw weg, eet uw brood met blijdschap”. Dat begint dus heel gewoon. Dat vind ik wel mooi. Gewoon het bruine brood van alledag, als je dat morgenochtend weer eet voordat je een gewone werkdag of wat dan ook begint, geniet daar van. Je kunt dus genieten van gewone dingen denk ik dan. Geniet ook gewoon allereerst van het gewone en zie dat als bijzonder. Geniet van elke dag, probeer dat, zeg ik ook tegen mezelf. Deze week genoot u misschien ook zo van zon. Dan wordt het ons wel makkelijker gemaakt om te genieten maar we mogen ook genieten van het leven als het sombere, regenachtige dagen zijn.

“En drink uw wijn met een vrolijk hart”. Wijn behoorde ook bij het gewone leven en is ook iets wat vreugde geeft. Stel je open voor de vreugde die het leven wil geven. Je mag het leven ook vieren en zeker bepaalde momenten.

Nee niet teveel wijn of bier daar weet Prediker zelf alles van, hij schrijft daarover in hoofdstuk 2 hij heeft zelf van alles laten aanrukken maar *dat* is het niet. *Dan* is de lol er snel af.

Hij heeft nog meer concrete adviezen, laat uw kleding altijd wit zijn en laat op uw hoofd geen olie ontbreken. Maak iets feestelijks van je leven, van je dagelijks leven, doe een lekker luchtje op, maak er iets van. Maak er iets van met de mensen om je heen.

“Geniet van het leven met de vrouw die je liefhebt” Doen we dat inderdaad? Is het niet heel goed dat de Prediker dit benoemt? Als we een man of vrouw hebben, genieten we van hem of haar? Ook als we tegen dingen kunnen aanlopen in de relatie met onze partner? Maar dat we genieten van degene die ons gegeven is. Dat we aandacht hebben voor elkaar. Als er sleur in de relatie gekomen is, is dit misschien wel een goede oproep om er wat van te maken misschien wel opnieuw. Dat we genieten met elkaar door dingen samen te doen of hoe dan ook. We mogen genieten van elkaars aanwezigheid in ons leven. We mogen genieten van de liefde die er mag zijn en ook weer mag *komen*.

“Geniet van het leven met de vrouw die je liefhebt” Prediker heeft die ene man of die ene vrouw in je leven op het oog. Niet een ander. Hij heeft onderzocht en ervaren – lees ook weer hoofdstuk 2 – dat de omgang met meerdere vrouwen het geluk niet brengt. Nee het geluk is dichterbij dan je denkt. Niet dat dat het altijd vanzelf gaat maar zoek het geluk dichtbij je.

Genieten is voor Prediker genieten binnen grenzen die God heeft getrokken. En dat jongeren is dan wel weer een verschil met hedendaagse liedjes waarin die grenzen wel worden overschreden.

“Geniet van het leven” er staat ook bij dat God dat graag ziet (vs. 7). God schept al behagen in Uw werken.

Is genieten nu iets waar wij elkaar inderdaad toe moeten oproepen. Is dat niet iets wat voluit gebeurt in onze maatschappij? Onlangs verscheen daar een boekje over “Lang zal ik lekker leven” dat wij als Nederlanders heel goed zijn in genieten en de schrijver is daar ook wel kritisch op. We zorgen dat we een uitgekiende werk-privé balans hebben, hechten aan vrije tijd en vakantie, we consumeren wat af en commiteren ons alleen aan dat waar wij ons in alle vrijheid ook aan willen commiteren. Dus ziet dat niet wel goed bij ons? En in de gemeente?

We genieten van ons pensioen, we kunnen wellicht lekker een paar keer per jaar met vakantie. En dit ligt natuurlijk ook weer verschillend, niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden..

Of moeten we ook leren om te genieten van het leven? Zijn we misschien te druk met van alles? Zeker in de spitsuur van het leven met allebei een baan, kinderen, zorg voor een ouder misschien, u kent het wel. Hoe waarderen we op dit punt ons leven als we het een cijfer moesten geven wat tegenwoordig helemaal in is? Is deze oproep van Prediker reden om te kijken of je wel genoeg tijd neemt om te genieten. Of eigenlijk beter gezegd niet zozeer dat je momenten van genieten plant maar dat je structureel zo kunt leven dat je elke dag geniet, kunt genieten in alle bezigheden die we hebben.

En genieten we echt van ons pensioen? Of moeten we dat ook leren hoe dat kan? In die zee van tijd je weg vinden en samen.

Geniet van het leven. Hebben we dat idee dat we dat *mogen*? Van onszelf? Of leggen we ons zelf te veel plichten en verplichtingen op. En vinden we het passen bij het geloof zoals wij dat huis uit hebben meegekregen en verstaan?

Als we bij voorbeeld in het Nieuwe Testament lezen over de navolging van Jezus die wat mag kosten, misschien zelfs lijden met zich meebrengt?

Prediker maakt duidelijk dat we mogen genieten. Dat is wat God wil. God geeft het ons. En dat is weer zo'n stem van Prediker die goed voor ons kan zijn om te horen. Geloven en genieten sluit elkaar niet uit maar hier dus nadrukkelijk *in*.

“Geniet van het leven “al de dagen van uw vluchtige leven die Hij u gegeven heeft onder zon, al uw vluchtige dagen”. Ah, elke preek over Prediker die ik heb gehouden komt dat terug, heb ik ook beloofd, in elke gedeelte, het hoofdthema van het boek, het enige echt thema van dit boek, alles in zinloos. Weet u nog van die eerste preek over Prediker 1 waarin ik heb uitgelegd hoe Prediker met de vluchtigheid van het leven of NBV alles is lucht en leegte bedoelt dat alles zinloos is. Het genieten maakt niet dat het leven zinvol wordt. Het blijft voor Prediker zinloos.

Het blijft bij hem toch “je moet er maar het beste van het maken” gegeven de zinloosheid van het leven. Dit is weer Prediker zoals we hem kennen. Die donkere lijn die door alles heen blijft duwen. Genieten als het beste ervan maken en *zolang* God het geeft. Want Hij kan het ook zo van ons nemen.

Genieten functioneert voor Prediker als een verdovingsmiddel door God gegeven dat voor even het zinloze, het trieste karakter van het leven als vergankelijk doet vergeten. Heel duidelijk komt dat naar voren in Prediker 5:18,19 waar staat: “Wanneer een mens geniet van rijkdom en bezit, wanneer hem dat door God wordt toegestaan als zijn rechtmatig deel en hij zich verheugt in wat hij moeizaam heeft verworven, is dat een geschenk van God. Dan piekert hij tenminste niet zoveel over het luttel aantal dagen van zijn leven, maar gaat hij van ganser harte op in de vreugde die God hem toebedeelt.”

En opnieuw vraag ik, kan hoe Prediker het ziet soms ook weerklank vinden in ons hart? Ja genieten maar tegelijk met op de achtergrond gevoelens van zinloosheid, besef van vergankelijkheid, het onafwendbare dat het hoe dan ook naar de doden toegaat. Kan het zijn dat ook in ons genieten dat gevoel niet altijd afwezig is *of* tegelijk dat je in je genieten je daartegen *verzet* zoals verdovingsmiddel ook werkt? Je mag het even vergeten dat je vergankelijk bent als een geschenk van God.

Wat voor genieten geldt, geldt volgens Prediker ook voor ons werk. Ook ons werk maakt ons leven niet zinvol – alles is zinloos – ook wat dat betreft ziet het NT dat toch heel anders. Maar doe het zolang het ons gegeven is om te kunnen doen. “alles wat uw hand vindt om te doen, doe dat naar uw vermogen”. “Alles wat u hand vindt” d.w.z. benut de gelegenheid. En doe dat naar uw vermogen. Ik zou zeggen ook niet boven je vermogen. Maar werk zolang het kan want eens kan het niet meer. Dat is wat Prediker zegt. Ik denk dat daar iets goeds in zit, blijf dingen oppakken. Zolang het kan. Net als het genieten zolang het kan.

Geniet van het leven en doe wat je kunt zolang het ons gegeven is. Amen.